

YERYÜZÜ YAZILARI

CİLT : 1

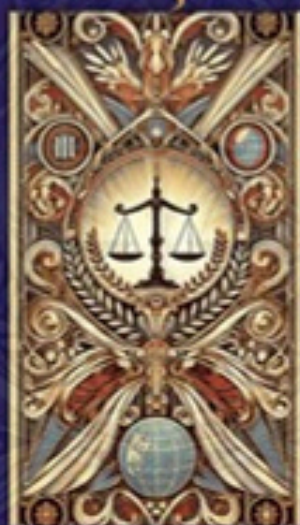
SAYI : 4

Eğitim ve Bilim için
Düşle

Emek ve Halk için
Düşle

Tarih ve Toplum için
Düşle

Kültür ve Sanat için
Düşle

ÜTOPYALAR & ŞEHİRLER-1

dusle.club

Lewis Mumford

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Platon'dan Bellamy'ye kadar ütopyaların esas olarak şehir çerçevesinde hayal edilmiş olmasının görünüşte basit bir tarihsel açıklaması vardır. Bilinen ilk ütopyalar Yunanistan'da ortaya çıkmıştır; ve konfederasyonlar kurma yönündeki tekrarlanan girişimlerine rağmen,

Yunanlılar insan topluluğunu şehrin somut biçiminden başka bir şekilde tasavvur edememişlerdir. İskender bile bu dersi o kadar iyi öğrenmiştir ki, daha geniş veya daha hızlı fetihlere ayırabileceği enerjisinin en azından bir kısmını şehir inşa etmeye harcamıştır.

Bu gelenek yerleştikten sonra, Thomas More'dan başlayarak sonraki yazarlar, şehrin insan toplumunun karmaşıklıklarını insan ölçeğine saygılı çerçeveler içinde yansıtmaya avantajına sahip olması nedeniyle, bu geleneği takip etmeyi kolay bulmuşlardır.

Ütopik düşüncenin Yunan düşüncesinden derinden etkilendiğine şüphe yok; ayrıca, göstermeye çalışacağım gibi, bu düşünce tarzı, bilimsel yöntemin bilinçli olarak göz ardı ettiği belirli insani yeteneklere saygı duyması nedeniyle, potansiyele, amaca veya ideale yer vermeyen pozitivizme karşı faydalı bir düzeltme işlevi görebilir.

Ancak ütopik geleneğin derinliklerine daldığımızda, temellerinin Yunan tarihinden çok daha eski bir geçmişe dayandığını keşfederiz; ve sorulan soru "Şehirler neden bu kadar sık ütopya yerleridir?" değil, "Ütopyanın bu kadar çok karakteristik kurumu neden ilk olarak antik kentte ortaya çıkıyor?" şeklindedir.

Uzun zamandır hem ütopyaları hem de şehirleri incelesem de, ütopya kavramının Helenistik bir spekülatif fantezi olmadığını, tarihsel bir olaydan kaynaklandığını, yani ilk ütopyanın aslında şehrin kendisi olduğunu gösterecek yeterli veri ancak son yıllarda toplandı. Eğer böyle bir ilişki kurabilirsem, bundan daha fazla içgörü elde edilebilir: diğer şeylerin yanı sıra, çok sayıda ütopyanın otoriter doğasına dair bir açıklama.

1

Fakat önce ütopya Yunanlıların gözünden bakalım. Şaşırtıcı bir şekilde, Platon dört diyalogunda ütopya alanına girse de, en etkili diyalogu olan Devlet , şehrin bütünlüğünü ve birliğini korumak için sınırlı bir nüfusa sahip olması gerektiği önermesi dışında, somut bir şehir imgesinden en yoksun olan ütopyadır.

Platon, demokratik Atina polisine tepki olarak Sparta modelini izledi: Nüfusu köyler arasında dağılmış bir devlet. Platon, Devlet'te antik kentin birçok kurumunu korudu ve onlara ideal bir boyut kazandırmaya çalıştı; bu da hem antik kente hem de Platon sonrası ütopik edebiyata çarpık bir bakış açısı getirecektir. Ancak Platon, ahlaki ve yasal kontrol fikirlerini somutlaştıracak şehrin gerçek fiziksel özellikleri hakkında bize birkaç ayrıntı sunacak kadar gerçekçi bir yaklaşım sergilemiştir.

Platon'un şehir hakkındaki yalın tasviri üzerinde durmaya gerek yok.

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Yasa'daki kentsel çevrenin ayrıntılarının çoğu gerçek şehirlerden alınmıştır, ancak Atlantis'in muhteşem tasvirinde hayal gücü MÖ üçüncü yüzyılın daha cesur Helenistik şehir planlamasını çağrıştırmış gibi görünmektedir. Platon'da dikkat etmemiz gereken şey, hayranlarının günümüze kadar nazikçe göz ardı ettikleri, Platon'un tarif ettiği genişletilmiş ve modernleştirilmiş totaliter devlet tipiyle aniden karşı karşıya kaldığımız zamana kadar benzersiz sınırlamalardır. Bertrand Russell bunu ilk keşfeden kişiydi; bu, Richard Crossman ve diğerlerinin Platon'un devletinin arzu edilir bir model olmaktan uzak, faşist bir devletin prototipi olduğunu belirtmelerinden neredeyse yirmi yıl önceydi; her ne kadar ne Hitler ne de Stalin filozof-kral unvanını gerçekten hak edemiyor olsa da.

Doğrusu, Platon, Devletler'in ikinci kitabında, Hesiodos'un Altın Çağ'ındaki normatif toplum tanımına yaklaşmıştır: Sümer şiirinde söylendiği gibi kurt ve aslanın bile tehlikeli olmadığı, tüm üyelerinin mallarını ve tanrılarını paylaştığı, köylüleri sömüren bir yönetici sınıfın olmadığı, yerel topluluğun elden çıkarmasına izin verilmeyen fazlalık yüzünden onları çalışmaya zorlamadığı, boş lükse yönelmediği, özel mülkiyete karşı kıskanç bir arzu duymadığı, dizginsiz bir güç ve kurumsallaşmış savaş arzusunun olmadığı, özünde kent öncesi bir Neolitik çiftçi topluluğu. Bilim insanları uzun zamandır "Altın Çağ mitini" küçümseyerek reddetseler de, bugün sorgulanması gereken o mit değil, onların bilimidir.

Son Buzul Çağ'ının sonunda böyle bir toplum vardı. Uzun bir evcilleştirme süreci, bol ve çeşitli gıda kaynaklarına sahip küçük, istikrarlı toplulukların kurulmasına yol açmıştı. Bu topluluk, daha dayanıklı tahıl kaynakları üretme kapasitesiyle gençler için güvenlik ve yeterli beslenme sağlıyordu. Canlılıktaki bu artış, canlı biyolojik içgörüyle zenginleşmiş ve cinsel aktiviteler yoğunlaşmıştı. Erotik sembollerin çoğalmasıyla da kanıtlandığı gibi, bitki ve hayvan seçimi ve yetiştiriciliğindeki başarı, daha sonraki hiçbir kültürün aşamadığı bir başarıydı. Platon, bu daha basit toplulukların insani niteliklerini fark etmişti: Bu nedenle, bunları daha üst düzeyde tekrarlamaya bile çalışmamış olması önemlidir. Bu olasılığı dışlarsak, Platon'un ideal toplumu Altın Çağ'ın bittiği yerde başlar: mutlak yönetim, totaliter baskı, kalıcı bir işbölümü ve sürekli bir savaş hazırlığı; hepsi de adalet ve bilgelik adına. Savaş, Sokrates'in ideal toplum fikrinin merkezinde o kadar yer alıyordu ki, Timaeus'ta Sokrates, durağan devletini eylem halinde görme arzusunu dile getirir ve orada bulunan birinden kendisine "devletin komşularına karşı giriştiği mücadeleler hakkında" bilgi vermesini ister.

Devletin temel taşlarını herkes bilir. Platon'un tasvir ettiği şehir, kendi kendine yeten bir birimdir; ve bu kendi kendine yeterliliği sağlamak için, sakinlerini geçindirecek kadar toprak sağlamalı ve diğer topluluklardan bağımsız olmalıdır; dolayısıyla bu bir otokrasidir. Bu topluluğun nüfusu üç büyük sınıfa ayrılır: çiftçiler ve zanaatkârlar, askeri "koruyucular" ve özel bir "muhafızlar" kastı. Bu ikinciler, çoğu ideal topluluğun kuruluşunda veya günlük yönetiminde olağan denetleyiciler ve ileri gelenler olarak ortaya çıkar: Platon aslında krallığı rasyonelleştirmiştir.

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Seçildikten sonra, bu sınıfların her birinin üyeleri kendi mesleklerine bağlı kalmalı ve kendi işlerine sıkı sıkıya bağlı kalmalı, yukarıdakilerin emirlerine sorgusuz sualsiz itaat etmelidir. Kusursuz bir itaat sağlamak için hiçbir "tehlikeli düşünceye" veya rahatsız edici duyguya izin verilmemelidir: bu nedenle katı sansür müziğe bile uzanır. Ve uyumu sağlamak için, muhafızlar topluluğu yalanlarla beslemekten çekinmezler: aslında Platoncu Pentagon içinde arketipik Merkezi İstihbarat Teşkilatı'nı oluştururlar.

Platon'un Devlet'teki tek radikal yeniliği, komünal evlilikler yoluyla üremenin rasyonel kontrolüdür. Ertelenmiş olsa da, bu uygulama Oneida Topluluğu'nda kısa bir süre hayata geçirildi ve bugün azımsanmayacak sayıda genetikçinin hayallerini yorulmadan meşgul ediyor.

Platon'un ideal toplumunun örgütlenmesi ve günlük disiplininin tek bir amaca adanmış olduğu unutulmamalıdır: savaşa hazır olmak. Nietzsche'nin savaşın devletin sağlığı olduğu gözlemi, Platon'un devleti için de geçerlidir, çünkü bu tür katı otorite ve zorlamalar yalnızca savaşta geçici olarak tolere edilebilir. Bu özelliği aklımızda tutalım, çünkü hem antik kentte hem de ütopya hakkındaki edebi mitlerde, şu veya bu şekilde karşılaşacağız. Bellamy'nin yirmi yıllık hizmet için askere alınan mekanize "tutumlu millet"i bile, silahlı bir milletle aynı disipline tabidir.

Platon'un fikrini ideal bir geleceğe katkı olarak gören biri, adalet, ılımlılık, cesaret ve bilgeliğin böylesine çelişkili bir "ideal" sonuca yönelip yönelmediğini sorgulamak zorunda kalır. Platon'un asıl başardığı şey, döneminin Yunan toplumunu tehdit eden zayıflıkların üstesinden gelmek değil, insan gelişimini gerçekten engelleyen tarihsel kurumlar için görünüşte felsefi bir temel oluşturmaktır. Platon, Helen toplumunun büyük bir hayranı olmasına rağmen, kendisine ve Sokrates'e hayat veren toplumun çok yönlü değerlerinin nasıl korunup geliştirilebileceğini sorgulamaya hiç değmezdi: en iyi ihtimalle, Yasalar'da iyi insanların kötü, yani Platoncu olmayan toplumlarda da bulunabileceğini kabul edecek kadar dürüsttü.

Göstermeye çalışacağım gibi, Platon'un yaptığı şey, antik kentin ortaya çıkışıyla birlikte çok daha önce ideal bir model olarak ortaya çıkan kurumları rasyonelleştirmek ve iyileştirmektir. Mevcut kentin aksine, iç zorluklara ve dış yıkım tehdidine karşı dayanıklı bir yapının yaratılmasını önerdi. Platon, hayal gücünün onu nereye götürdüğünü anlayacak kadar az tarih bilgisine sahipti: ancak çağdaş Atina'ya sırtını dönerek, aslında Sparta'dan daha da uzaklaştı; ancak benzersiz ve insanlık dışı ideallerinin gerçekleşmesini sağlayacak bilimsel teknolojinin gelişmesi için iki bin yıl daha beklemek zorunda kaldı.

Platon'un ütopyasının bir başka özelliğine daha dikkat çekilmelidir; bu özellik yalnızca sonraki ütopyalara aktarılmakla kalmamış, aynı zamanda paradoksal bir şekilde bugün bile sözde dinamik toplumumuzun son eylemi olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. İdealini tamamlamak için Platon, devletini değişime karşı bağışık hale getirir.

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Bir kez kurulduğunda, düzen örüntüsü, aksi takdirde fazlasıyla benzediği böcek toplumlarında olduğu gibi, statik kalır. Timaeus'ta tasvir ettiği gibi , değişim, doğal güçlerin felaket niteliğinde bir müdahalesi olarak ortaya çıkar. O ilk ütopyadan beri, bir tür mekanik katılık diğer tüm ütopyaları da etkiler. En cömert yoruma göre, bunun nedeni, Bergson'un da fark ettiği zihnin veya en azından dilin, her türlü hareketi ve organik değişimi sabitleme ve geometrikleştirme eğilimidir: hayatı anlamak için durdurmak, kontrol edebilmek için organizmayı öldürmek, türlerin kaynağında yatan sürekli öz-dönüşüm sürecine karşı savaşmak.

Tüm ideal modeller yaşamı durdurma veya hatta reddetme eğilimini gösterir: İşte bu yüzden insan toplumu için ideallerine ulaşmaktan daha ölümcül bir şey yoktur. Ancak neyse ki bu asla gerçekleşemez, çünkü Walt Whitman'ın gözlemlediği gibi, şeylerin doğası, her gerçekleşmenin ötesine geçmeyi gerekli kılan koşulları yaratmasını garanti eder - ki bu, Marksist diyalektiğin sunduğundan çok daha iyi bir ifadedir. İdeal kalıp, fiziksel kabın ideolojik eşdeğeridir: dışsal değişimi insan amacının sınırları içinde tutar. İdeallerin yardımıyla bir topluluk, çok sayıda olasılık arasından kendi doğasına karşılık gelenleri veya daha fazla insan gelişimi vaat edenleri seçebilir. Bu, Aristoteles'in biyolojisinde entelekinin [sürekli amaçlı hareket] rolüne karşılık gelir. Ancak, bizimki gibi, temel ideal değer olarak değişime adanmış bir toplumun, tıpkı geleneksel toplumun katılığı nedeniyle yaşadığı gibi, tam da yorulmak bilmez dinamizmi ve kaleydoskopik yenilikleri nedeniyle durgunluk ve sabitlenmeden muzdarip olabileceği unutulmamalıdır.

2

Yakın dönem ütopyalarını düşündüğümüzde aklımıza ilk olarak Platon'un etkisi gelse de, ideal şehrin gerçek yapısını çok daha kesin bir şekilde ele alan Aristoteles'ti; hatta ütopya kavramının Politika'nın her sayfasına nüfuz ettiği söylenebilir . Aristoteles için, her Yunanlı için olduğu gibi, bir düzenin kurucu yapısı fiziksel karşılığını şehirde bulur; dolayısıyla şehir, insanların yalnızca askeri bir saldırıdan korunmak veya ticaretle zengin olmak için değil, aynı zamanda mümkün olan en iyi hayatı yaşamak için bir araya geldiği bir yerdir. Ancak Aristoteles'in ütöpik dürtüsü bundan daha da ileri gidiyordu; yani, düzenlemelerini yakından incelediği mevcut şehirleri, olası ideal biçimleriyle sürekli olarak karşılaştırıyordu. Ona göre siyaset, "olası olanın bilimi (sanatı)" idi; bu ifadenin, bugün herhangi bir karşı çaba göstermeden olasılıklara uyarak vasat beklentilerini veya kötü taktiklerini gizlemeye çalışanların kullandığı anlamdan tamamen farklı bir anlamı vardı.

Aristoteles'e göre, tıpkı her canlı organizmanın kendi türünde bir arketipal formu olduğu ve bu formun gerçekleşmesinin tüm büyüme ve dönüşüm sürecini yönettiği gibi, devletin de bir arketipal formu vardır; ve bir şehir türü, yalnızca güç açısından değil, aynı zamanda insan gelişimi için ideal değer açısından da bir diğeriyle karşılaştırılabilir.

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Bir yandan Aristoteles, polis'i doğal bir olgu olarak görüyordu, çünkü insan, bir canavar ya da tanrı olmadığı sürece tek başına yaşayamayan politik bir hayvandı ("polis", şehir, topluluk kelimesinden gelir). Ancak polis'in insan icadı olduğu da doğrudur; kalıtsal bir organizasyondur ve fiziksel yapısı makul bir şekilde eleştirilebilir ve değiştirilebilir. Kısacası, polis potansiyel olarak bir sanat eseri idi. Ve her sanat eserinde olduğu gibi, kullanılan araç ve sanatçının yeteneği ifadeyi sınırladı; ancak insan değerlendirmesi ve insan niyeti, gerçek tasarımına nüfuz etti. Aristoteles'in ütopyalara olan rasyonel ilgisi, mevcut polisin eksikliklerinden veya başarısızlıklarından duyduğu hoşnutsuzluktan çok, onun iyileştirilebileceğine olan inancından kaynaklanıyordu.

Moore gibi uslanmaz bir kelime cambazının, var olmayan bir yer olan "outopia" ile iyi bir yer olan "eutopia" arasında muğlak bir orta terim olarak ütopya terimini seçmesiyle ortaya koyduğu fark, Platon ve Aristoteles'in anlayışları arasındaki fark için de aynı ölçüde geçerlidir. Platon'un devleti ne gökte ne de yerdedir; ve Siraküza'daki felaket deneyiminden sonra, artık onu başka bir yerde bulmayı umamazdı. Ancak Aristoteles, Politika'nın yedinci kitabında kendi modeline göre ideal şehrin gereklerini özetlediğinde bile, hâlâ iki ayağı yere sağlam basmaktadır: saldırgan bir orduyu şaşırtabilecek veya yavaşlatabilecek dar, dolambaçlı sokaklar gibi bazı tesadüfi olanlar da dahil olmak üzere birçok geleneksel özelliği korumaktan çekinmez.

Dolayısıyla Aristoteles, her somut durumda, topluluğun doğasından ve diğer topluluklarla olan ilişkilerinden, ayrıca polis içindeki grupların, sınıfların ve mesleklerin örgütlenmesinden kaynaklanan bir veya iki ideal olasılık görmüştür. Politika'nın ikinci kitabında ifade ettiği gibi amacı, "yaşam idealini gerçekleştirmeye en yatkın olanlar için hangi siyasi topluluk biçiminin en iyi olduğunu değerlendirmektir". Bu ifadenin belki de altı çizilmelidir, çünkü Aristoteles burada ütöpik düşünce tarzının kalıcı katkılarından birini dile getirmiştir: İdeallerin kendilerinin siyasi bir hayvan olarak insanın doğal tarihine ait olduğu gözlemi. Bunlar, o bölümde Platon'un yorumunda Sokrates eleştirisini geliştirdiği ve ardından Phale ve Hippodamos gibi diğer ütopyalara geçtiği çerçevelerdir.

Potansiyeli ve ideali rasyonel ve zorunlu olanla ilişkilendirmek, aklın kendisini açıkça merkezi bir insan özelliği olarak anlayan Helen düşüncesinin temel bir özelliği idi: ancak MÖ 3. yüzyıldaki toplumsal çözülmeyle birlikte akla olan bu inanç, insan kaderinin yüce tanrısı olarak şans batıl inancına yol açtı. Ancak Aristoteles'in ideal şehir tasvirine baktığımızda, Platon'da olduğu gibi, bu orijinal Yunan ideallerinin ne kadar sınırlı olduğuna şaşırırız. Ne Aristoteles ne Platon, ne de Hippodamos, şehrin sınırlarının ötesine uzanan bir toplum hayal edebilirdi: Hiçbiri, bir şehirde yoğunlaşsa bile, çok uluslu veya çok kültürlü bir topluluk göremezdi; kalıcı sınıf ayrımını ortadan kaldırma veya savaş kurumunu reddetme olasılığını da uzak bir ideal olarak kabul edemezlerdi. Bu Yunan ütopyacıları için evliliğin veya özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasını hayal etmek, ütopyayı kölelikten, sınıf egemenliğinden ve savaştan kurtarmaktan daha kolaydı.

ÜTOPYALAR & ŞEHİRLER-2

dusle.club

Lewis Mumford

Şimdiye kadar ütöpik edebiyatı, sanki ütopya tamamen hayali bir yermiş ve Aristoteles hariç, klasik ütöpik yazarlar, tamamen gerçekleştirilemez bir yaşam biçimine ilişkin öneriler formüle etmişler veya bunun ancak olağanüstü koşullarda ya da uzak bir gelecekte gerçekleştirilebileceğine dair önerilerde bulunmuşlar gibi, şehir kavramı bağlamında ele aldım.

Bu açıdan bakıldığında, H. G. Wales'inkilere kadar her ütopya gerçek bir bilmece sunar. Gerçek hayatın kısıtlamalarından kurtulduğu varsayılan insan hayal gücü nasıl bu kadar kısıt olabilirdi? Bu sınırlama, dördüncü yüzyıl Yunanistan'ında daha da tuhaf görünür, çünkü Helen polisi, güç takıntılı doğu monarşilerinin birçok kusurundan gerçekten de kurtulmuştu. Yunanlılar bile sıradan hayata bu kadar az alternatif nasıl görebildiler? Ve neden uzun zamandır bilinen, hafta düzeltilmeyen bu kadar çok kötülük, vaat edilen iyiliklerin yetersiz sunumu karşılığında her ütopyada varlığını sürdürdü? Bu sözde ideal topluluklara damgasını vuran tüm bu baskı ve disiplin nereden geldi?

Bu sorulara birkaç makul cevap var. Bunlardan biri, belki de günümüzün bilimsel yönelimli neslinin zevkine en az hitap eden, kendi kavramsal aygıtıyla, kendi kendini örgütleyen alanında işleyen soyut zekânın aslında bir zorlama aracı olduğudur: dünyayı kendi aşırı basitleştirilmiş çerçevesine göre yeniden düzenlemeye kararlı, kendi varsayımlarıyla bağdaşmayan çıkarları ve değerleri bilinçli olarak reddeden ve böylece kendini her türlü işbirlikçi ve üretken yaşam işlevinden -hissetme, duygu, oyunculuk, coşku, özgür fantezi-mahrum bırakan, kısacası öngörülemez ve kontrolsüz yaratıcılığın tüm özgürleştirici kaynaklarından.

Yemyeşil bir doğal ortamda kendiliğinden yaşamın en basit tezahürleriyle karşılaşıldığında, her ütopya, neredeyse tanımlı gereği, insan yerleşimine uygun olmayan kısır bir çöldür. BF Skinner'ın Walden Two adlı eserinde ortaya attığı şeker kaplı bilimsel kontrol kavramı, bozulmuş gelişimin bir başka adıdır.

Ancak bu sorulara başka bir cevap da verilebilir; yani Helenistik Yunanistan'da ortaya çıkan yazılı ütopya dizisi, aslında uzak ama gerçek bir olgunun gecikmiş bir yansıması veya ideolojik bir kalıntısıydı: arketipik antik kent. Bu ütopyanın bir zamanlar gerçekten var olduğu artık gerçekten kanıtlanabilir: Gerçek avantajları, ideal iddiaları ve halüsinasyonları, katı ve baskıcı disiplini, olumsuz özellikleri daha da belirgin ve korkunç hale geldiğinde bile, sonraki kent topluluklarına aktarılmıştı. Ancak ütöpik edebiyatta antik kentin kendisi, deyim yerindeyse, insan ruhundaki "ideal" biçiminin bir art imgesi olarak kalmıştır.

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

İlginçtir ki, Platon'un kendisi, görünüşte ancak olaydan sonra, ütopyasına bu tarihsel temeli kazandırmak için çaba sarf etmiştir; yani Timaeus ve Kritias'ta, Atlantis şehrini ve ada imparatorluğunu, firavunlar dönemi Mısır'ına veya Minos dönemi Girit'ine de uygulanabilecek ideal bir çerçevede tasvir etmiş ve zengin doğal kaynaklarıyla Atlantis manzarasına, Devlet'in yetersiz arka planında eksik olan ideal bir boyut kazandıracak kadar ileri gitmiştir . Solon'un zamanından dokuz bin yıl önce Atlantis'i fethettiği varsayılan tarihi topluluk olan tufan öncesi Atina söz konusu olduğunda, Devlet'te tasvir edilen ideal topluluğun büyütülmüş bir örneği olduğu "tesadüf eseri" ortaya çıkmıştır . Daha sonra, Yasalar'da , sürekli olarak Sparta ve Girit'in tarihi kurumlarından yararlanarak, ideal geleceğini tarihsel geçmişe sıkı sıkıya bağlamıştır.

Platon'un katı otoriter ütopyasının sebebi şüphesiz, Peloponnesos Savaşı'ndan başlayarak ardışık yenilgilerden sorumlu tuttuğu Atina'nın demagojik politikalarından duyduğu aristokratça hoşnutsuzluk olsa da, ideolojik geri çekilişine, ideallerini vurgulayan daha önceki bir olgusal duruma dönüşün eşlik etmesi belki de anlamlıdır. Bu idealize edilmiş imgenin, hem Platon hem de Solon'un ziyaret ettiği bir ülke olan Sais'ten gelen Mısırlı din adamları aracılığıyla ortaya çıkmış olması, başka hiçbir şey değilse bile, başlangıçtaki ilahi boyutlarıyla tarihi şehir ile sonraki dönemin daha seküler ideal toplulukları arasında olası bir bağlantı noktası sağlar. Öyleyse, Platon'un ütopya yolculuğunu yalnızca çağdaş Atina sorununun ve tarihi şehrin gerçek başarılarının teşvik etmediğini kim söyleyebilir?

Bu açıklama ilk bakışta abartılı görünse de, şimdi bu tarihsel hipotezi kabul edilebilir kılan, çoğunlukla Mısır ve Mezopotamya'dan bazı veriler sunacağım. Yani, kentsel uygarlığın başlangıcından itibaren, yalnızca bir ütopya olarak şehrin arketipal biçimiyle değil, aynı zamanda her toplumsal örgütlenme sistemi için temel öneme sahip başka bir koordineli kurumla da karşılaşırız: makine. Bu arkaik kümelenmede, tam bilimsel ve teknolojik kontrol altındaki bir dünya fikri ilk kez belirginleşiyor. Burada, o erken aşamada tarihsel ve felsefi açıklamaların örtüştüğünü göstermek istiyorum. En eski ütopyanın neden başarısız olduğunu anlarsak, bugün uygarlığımızın karşı karşıya olduğu tehlikelere dair bir içgörü kazanabiliriz; yani tarih, ütopyaların en sert eleştirmenidir.

4

Arketipal şehre "ütopya" olarak atıfta bulunulması, yazılı tarihin başlangıcından kısa bir süre önce karşımıza çıkan, salt bir retorik figür değildir. Bunu açıklamak için, öncelikle Mısır, Mezopotamya ve diğer kayıtların bize gösterdiği şehrin bileşik resmini ortaya koyacağım. Her şeyden önce, şehir bir tanrı adına hareket eden bir kralın (Menes, Minoy, Theseus) eseridir. Kralın ilk eylemi, otoritesinin ve gücünün anahtarı, devasa surlarla çevrili kutsal alana bir tapınak inşa etmektir. Tabii topluluğu çevreleyecek olan ikinci duvarın inşası ise tüm alanı başka bir kutsal mekana, şehre dönüştürür.

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Güçlü bir dini destek olmadan, hiçbir kralın büyüğü güçleri olmazdı ve askeri gücü başarısız olurdu. Roland Marten'in daha sonraki Ege şehirleri hakkındaki gözlemi, şehrin "hükümdarın başarısı" olduğu , bu yeni kolektif eserin daha önceki kentler yapılarından tam olarak farklı olduğudur.

Askeri güç ile dini mit arasında bir koalisyon yaratarak, ilk olarak Yenilmez Şehir başlıklı sempozyumda ana hatlarını çizmeye çalıştığım koşullar altında , geç Neolitik ekonominin avcı şefi bir krala dönüştürüldü; ve krallık, Torkild Jakobsen'in Sümer kaynaklarına dayanarak tanımladığı gibi, protohistorik köy topluluğununkinden kökten farklı bir yönetim biçimi ve yaşam biçimi kurdu. Bu yeni düzenlemede, kral kendisine bir zamanlar birçok yerel topluluk arasında dağıtılmış olan ayrıcalıkları ve işlevleri atar ve kralın kendisi kolektif gücün ve toplumsal sorumluluğun Tanrı tarafından verilmiş enkarnasyonu haline gelir.

Henri Frankfort'un erken medeniyetlerde kraliyet gücünün rolüne dair derinlemesine sunumu, şehrin ütöpik doğasını anlamak için anahtar sağlar: yani, eğer kral aracılığıyla topluluğun işlevleri yoğunlaştırılıp, birbirine bağlanıp, genişletilip kutsal bir statü, güç ve ihtişam kazanılırsa, o zaman yalnızca şehirde yeni kurumlar anıtsal sanat eserlerinde tam olarak ortaya çıkabilirdi. Frankfort'un da belirttiği gibi, krallığın gizemi, tarımsal zenginliğin dağıtımı, nüfus artışının yönetilmesi ve kolektif zenginlik yaratılmasındaki muazzam pratik başarılarıyla desteklenmiştir. Kraliyetin karar alma gücü, toplumsal konseyleri atlayarak, geleneklere meydan okuyarak veya onları iptal ederek, köy topluluklarının ulaşamayacağı kadar büyük toplumsal değişimlere yol açmıştır. Kendini bir şehirde, tek bir başkanın yönetimi altında, askeri baskı altında örgütlenmiş ve kontrol edilmiş halde bulduğunda, büyük bir nüfus, aksi takdirde yalnızca küçük bir toplulukta mümkün olabilecek bir dayanışmayla bir bütün olarak hareket edebilirdi.

Kral, Mısır'da olduğu gibi, ilahî gücü ve toplumsal yaşamı temsil ediyor veya canlandırıyor, şehir bunları görünür bir şekilde bünyesinde barındırıyordu: estetik biçimleri ve bilinçli düzeni, artık yalnızca beslenme ve üreme işlevleri için ihtiyaç duyulmayan muazzam enerji yoğunlaşmasına tanıklık ediyor. Böyle bir organizasyonda başlanılabileceklerin tek sınırı insan hayal gücüydü. O zamana kadar insan topluluğu, köylerde, kasabalarda geniş bir şekilde dağılmıştı: izole edilmiş, toprağa bağlı, okuma yazma bilmeyen, atalarının yaşam tarzına sadık. Ancak en başından itibaren şehir, yeni gözlemlenen kozmik düzenle bağlantılıydı: güneş, ay, gezegenler, şimşek, fırtınalı rüzgar. Kısacası, Fıstık de Coulange ve Bahofen'in , şehir öncelikle dini bir fenomendi: Tanrı'nın eviydi ve hatta şehir surları bu insanüstü kökene işaret ediyordu; Yani, Mirce Eliade, birincil işlevinin kaosu dizginlemek ve düşman ruhlarını uzaklaştırmak olduğunu söylediğinde muhtemelen haklıdır.

Bu kozmik yönelim, bu efsanevi-dinsel özelemler, topluluğun güç ve işlevlerinin bu kraliyetçe sahiplenilmesi, sıradan bir köyü veya kasabayı şehre dönüştüren şeydir: "öteki dünyadan" bir şeye, Tanrı'nın evine. Şehrin içeriğinin büyük bir kısmı -evler, kutsal alanlar, depolar, hendekler, sulama kanalları- daha küçük topluluklarda zaten mevcuttu.

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Ancak bu ortak mallar şehrin zorunlu bir öncüsü olsa da, şehrin kendisi ideal bir forma, ebedi düzenin bir yansımasına, yeryüzünde gözle görülür bir cennete, bolluk içinde yaşamın merkezi -başka bir deyişle bir ütopya- dönüştürüldü.

Ortaçağ Hristiyan inancındaki cennet imgesi, seçilmişlerin en yüksek doyumunu bulup Tanrı'ya bakıp O'nu övdükleri bir yer olarak, kadim şehrin yalnızca biraz uhrevileştirilmiş bir versiyonudur. Böylesine görkemli bir sahnenin arka planında, kral yalnızca tanrı rolünü oynamakla kalmamış, aynı zamanda toplumun her üyesi üzerinde tartışmasız bir otorite kullanmış, ibadetleri yönetmiş, kurbanlar dikte etmiş ve her şeyden önce ölüm tehdidi altında en mütevazı itaati talep etmiştir. Şehirde iyi bir yaşam, ancak tanrının ve ona eşlik eden tanrıların yaşamına mistik bir katılımla ve kralın Tanrı'nın elçisi olarak kişiliği aracılığıyla elde edilen başarılarla elde edilebilirdi. Bu, köyün küçük demokratik varlıklarından vazgeçmenin ilk telafisiydi. Bir tanrının da yaşadığı bir şehirde yaşamak, üstün bir topluluğun üyesi olmak anlamına geliyordu: Her öznenin, kozmosun kendisini temsil eden hiyerarşik bir yapının parçası olarak bir yeri, bir rolü, bir görevi, bir hedefi olduğu bir topluluk.

Şehir, daha ilkel kentsel biçimlerden ortaya çıktığı haliyle, yalnızca büyük bir bina, yol, pazar ve atölye topluluğu değildi: her şeyden önce evrenin sembolik bir temsiliydi. Krallık gibi şehir de "göklerden indi" ve göksel örüntüye göre yontulmuştu; hatta Etrüskler ve Romalıların nispeten geç kültürlerinde bile, yeni bir şehir kurulduğunda, bir rahip surların dış hatlarını sabanla çizer, ana caddeler ise dört ana yöne doğru kesin bir şekilde yönlendirilirdi. Bu anlamda, arketipal şehir, Campanile'nin ütopyasının başlığındaki şehirdi: Güneş Şehri. Estetik ihtişamın, niceliksel gücün ve ilahi düzenin böylesine somutlaşmış hali, dini bayramlarda şehre hacca giden uzak köylülerin bile zihnini meşgul ediyordu. Bu muhtemelen, bu "ütopyayı" mümkün kılan zorunlu çalıştırma ve zorbaca dayatmaların tüm toplum tarafından bu kadar itaatkar bir şekilde kabul edilmesini açıklıyor.

Ancak antik şehir, Orta Doğu'daki en eski kayıtları, İnkalar döneminden Peru'daki daha sonraki veriler kadar güvenilir bir şekilde okuyabilirsek, başka bir ütöpik özellikle de işaretlenmişti. Tapınak ve sarayın düzeninde en alt düzeydekiler gökyüzünü doğrudan görmekle kalmıyor, aynı zamanda yakındaki tarlalardan toplanan, kale ambarında korunan ve tapınak aracılığıyla dağıtılan güvenli bir yiyecek tedariki de vardı. Toprak, nihayetinde hukuk teorisinde soyut karşılığı olan egemen devlete ait olduğu gibi, tanrıya veya krala aitti; ve şehir, herkese eşit olmasa da adil bir pay getirerek, toprağı ve tarımsal verimi ortak bir mülk olarak kullanmasıyla edebi halefini önceden haber veriyordu. Karşılığında, toplumun her üyesi kurban sunmak ve yılın en azından bir kısmını şehrin tanrısı için çalışmaya adanmakla yükümlüydü.

Daha sonraki piyasa, ücretli emek, özel mülkiyet ve para kurumlarını zorunlu askerlik ve komünizmle değiştirerek Mora, Kabe ve Bellamy'nin ütopyaları ilkel koşullara ve yerli kentsel örgütlenmelere, kralın yönetimi altındaki yönlendirilmiş bir ekonomiye geri döndü.

Bana göre bu kısa özetin, Demir Çağı perspektifinden bakıldığında Neolitik toplumun bir zamanlar Hesiodos'un anlattığı gerçek Altın Çağ'ı yaşadığı anlayışından bile daha kabul edilemez bir sonuca işaret ettiği ilk bakışta açıktır.

Bu yorum tutarlıysa, antik kent yalnızca bir "ütopya" değil, aynı zamanda tüm ütopyaların en etkileyici ve kalıcı olanıydı: En başından itibaren, sonraki fantezilerin temel ideal önermelerini gerçekten yerine getiren ve hatta birçok açıdan onları aşan bir ütopya. Yani, arketipal kent, şaşırtıcı bir ölçüde, tüm kurumlarına ilahi düzenin ve insani amacın mührünü vurmuş, ritüeli dramaya, gelenek ve kaprisleri biçimsel yasaya, batıl inançlarla harmanlanmış deneysel bilgiyi ise hassas astronomik gözlemlere ve incelikli matematiksel hesaplamalara dönüştürmüştü.

Efsane hâlâ etkiliyken, ilahi gücün tek temsilcisi olan kral, köyün ihtiyar heyetinin aksine, sözlü bir emirle çevrede beklenmedik iyileştirmeler ve insan davranışlarında değişiklikler yaratabilirdi. Bunlar, bir ütopya inşa etmenin klasik koşullarıydı. Efsanevi krallık dağıldığında bile, şehir bu gücün bir kısmını vatandaşlarına aktardı.

Ancak şu önemli soru sorulmalıdır: Ütopyayı gerçekleştirmenin bedeli neydi? Bu devasa ideal yapıların örgütlenmesini ve inşasını hangi kurumsal aygıt mümkün kıldı? Ve eğer antik kent gerçekten bir ütopyaysa, insan doğasının hangi özellikleri veya kentin örgütlenmesindeki hangi eksiklikler, biçimlendikten hemen sonra, onun tam tersine, olumsuz bir ütopyaya, distopyaya veya kakotopyaya dönüşmesine neden olmuş olabilir? Eğer ütopya yalnızca bir düşünce hayaleti, ulaşılamaz arzuların, beyhude hayallerin bir simgesi haline geldiyse, neden karanlık gölgesi, kakotopya veya cehennem, tarihte bu kadar sık, kentte merkezlenen sonsuz bir imha ve yıkım dizisi halinde patlak verdi - çağımızın evrensel soykırımına dönüşme tehdidini sürdüren bir cehennem?

Sanırım ilk sorunun cevabı, ikinci koşulun anahtarını sağlayabilir. Yani, ütopya imgesini insan zihnine ilk kazıyan şehir, ancak krallığın bir başka cesur icadı sayesinde mümkün oldu: kolektif insan makinesi, sonraki tüm makineler için Platoncu bir model.

Şehrin yükselişine eşlik eden makine, yeni mitin doğrudan bir ürünüydü; ancak doğrudan ve dolaylı kanıtların bolluğuna rağmen, arkeolojik kazılarda hiçbir örneğine rastlanamadığı için uzun süre anlaşılmadı. Bu makinenin keşfinin bu kadar uzun süre zor olmasının nedeni, son derece karmaşık olmasına rağmen neredeyse tamamen insan parçalarından oluşmasıydı. Neyse ki, orijinal modeli hâlâ varlığını sürdüren bir tarihî kurum olan ordu aracılığıyla bozulmadan aktarıldı.

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Açıklayayım. Krallık kurulmadan önceki dönemde, ok ve yay dışında sıradan bir makine henüz yoktu: araba tekerleği bile henüz icat edilmemişti. Bir köy, küçük ve dağınık bir iş gücüne bel bağlayabilirdi ve mevcut basit kazma ve kesme aletleriyle, Bereketli Hilal bölgesindeki önemli kamu işlerinin hiçbirini yapılamazdı. Büyük bir toprak kütesini kazmak, devasa taş blokları kesmek, ağır malzemeleri uzun mesafelere taşımak ve on metrelik yapay bir tepe üzerine koca bir şehir inşa etmek için güçlü makinelere ihtiyaç duyuluyordu. Bu işlemler inanılmaz bir hızla gerçekleştiriliyordu. Emrinde olağanüstü bir makine olmadan hiçbir kral, ömrü boyunca bir piramit veya bir ziggurat (teraslı tapınak) inşa edemezdi, hele ki koca bir şehri.

Kralın emriyle, gerekli makine yaratıldı: Büyük insan gruplarının enerjisini toplayan, her biriminin özel işlevini bütünleşik bir çalışma birimi halinde yerine getirmek üzere şekillendirildiği, sıralandığı, eğitildiği, organize edildiği ve eklemlendiği bir makine. Böyle bir makineyle, buhar makinesi ve dinamoların icadına kadar imkânsız olan bir ölçekte iş tasarlanıp gerçekleştirilebilirdi. Bu çalışma makinelerini bir araya getirmek ve yönetmek kralların ayrıcalığı ve üstün güçlerinin kanıtıydı; yani, tüm bu mekanizma ancak makinenin her bir çalışan parçasına sürekli çaba ve mekanik itaat dayatılarak bu kadar verimli olabilirdi. Adam Smith'in sözde sanayi devriminin başarısında büyük bir paya sahip olduğunu söylediği görev dağılımı ve iş uzmanlaşması, aslında piramitler çağından beri mevcuttu ve tüm süreci denetleyen sıralı bir bürokrasi vardı. Makinenin her parçası kralın isteğini yerine getirmek üzere düzenlenmişti: "Saraydan gelen emir... değiştirilemez. Kralın sözü doğrudur; Tanrı'nınki gibi, onun sözü de değiştirilemez."

Sonraki makine teknolojinin insanlıktan çıkarılmış rutinlerinin çoğu, genellikle daha yalın ve acımasız bir versiyonla, arketipik makineye dahil edildi. Ancak kralın hariç tüm insan özerkliğinin zorunlu olarak bastırılması, bu devasa makinenin işleyişi için de katı bir koşuldur. Başka bir deyişle, mütevazı insan topluluğunu devasa bir kolektif sanat eserine dönüştüren disiplinli güçler, onu kralın temsilcilerinin, gözlerinin, kulaklarının ve ellerinin gardiyan olarak hizmet verdiği bir hapishaneye dönüştürdüler.

Çalışan makinenin hapishane disiplini şehrin sanatı ve ritüelleriyle mutlu bir şekilde yumuşatılmış olsa da, bu dürtü sistemi ödüllerden çok tehditler ve cezalarla sürdürülüyordu. Kralın gücünün asa ile temsil edilmesi tesadüf değildi, çünkü bu asa, kralın iradesine karşı gelen herkesi kafasına tek bir darbeye öldürebildiği o korkunç silah olan topuzun yerine geçebilecek makul bir alternatifti. Kralın en eski tasvirlerinden biri olan Narmer'in paletinde, kral elinde bir topuzu bir esirin başının üzerinde tutarken, diğer tarafta boğa biçiminde bir şehri yerle bir etmektedir. Ütopyanın bedeli, eğer bu kaydı doğru yorumluyorsam, merkezi otoriteye tam boyun eğme, zorunlu çalışma, ömür boyu uzmanlaşma, boyun eğmez örgütlenme, tek yönlü iletişim ve savaşa hazır olmaydı; kısacası, sürekli topuz, kırbaç ve sopaların yardımıyla ölümcül bir itaate zorlanmış, korkmuş insanlardan oluşan bir topluluk. İdeal bir topluluk, endişelenecek bir şey yok!

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Başka bir deyişle, arketipik makine, insan planlamasının çelişkili bir zaferiydi. İnsan kapasitesini ölçülemeyecek kadar genişletip büyük şehirde gözle görülür bir cennet yaratmış, insan ruhunu daha önce hiçbir insan elinin yapamadığı kadar yüceltmiş olsa da, mekanizmasının talepleriyle, en mütevazı köyün bile hâlâ değer verdiği değerli insan özelliklerini bozmuş veya yok etmişti. Şehre aynı derecede zarar veren şey, bu tür güçleri kontrol etme olasılığının, yöneticilerin kendilerinde paranoyak fanteziler yaratmasıydı: düşmanlık, şüphe, ölümcül saldırganlık ve tek başına hiçbir şehrin tatmin edemeyeceği kolektif hırslar.

Şehrin yaratılışını ve insan makinesinin icadını takip eden dini metinlerde, tanrıların birbirlerine gösterdikleri kontrolsüz düşmanlıktan daha çarpıcı bir şey yoktur: Nefretleri, ölümcül saldırganlıkları, ahlaki sınırlamaların yokluğu, sadistçe cezalar uygulama konusundaki isteklilikleri, kralların gösterişçiliğini ve uygulamalarını yansıtır.

İş makinesi ve askeri makine, en başından beri birbirinin yerine geçebilir işlevler üstlendi. İş makinesinin taleplerinin dayattığı gerileme ve örgütlenmeye karşı bir denge unsuru olarak, rakip şehirlerin yıkımı ve rakip tanrıların aşağılanması, kralliyet gücünü sergilemenin temel aracı haline geldi. Şehir ütopyası mutlu vaadini gerçekten yerine getirmediyse, bunun nedeni, başarısının dizginsiz güç fantezilerini körüklemesiydi. Şehir inşa etmek yaratıcı bir eylemdi; ancak savaş makinesi, distopyayı –topyekûn yıkım ve imhayı– başarılması çok daha kolay bir şeye dönüştürdü. Bu, krallığın gerçekte inşa ettiği ideal şehrin karanlık, gizli yüzüdür.

Lewis Mumford

ÜTOPYALAR & ŞEHİRLER-3

dusle.club

Lewis Mumford

Bu iki arketipik biçimi, şehir ve makineyi yan yana koyduğumuzda, hiç de beklenmedik bir sonuca varırız: Ütopya bir zamanlar gerçekten de tarihsel bir olguydu ve her şeyden önce, işin totaliter bir mekanizma içinde örgütlenmesiyle mümkün hale geldi. Bu örgütlenmenin kesinliği, şehrin kendisinin büyüleyici özellikleriyle yumuşatıldı ve bu özellikler, dikkati olası tüm insan başarılarına yöneltti. Tarihin büyük bir bölümünde, şehir imgesi, insanların yeryüzünde umut edebilecekleri cennete en yakın şey olarak insan hayal gücünde dolaştı - gerçi cennet, orijinal Farsça ifadenin de bize hatırlattığı gibi, bir şehir değil, Bronz Çağı'ndan ziyade Neolitik Çağ'a ait, surlarla çevrili bir bahçeydi.

Dokunulmamış tarihsel biçimleriyle, hem ütöpik şehir hem de kraliyet mekanizması çok kısa ömürlüydü. Neyse ki, her iki durumda da, mitin altında, komünal yaşamın çeşitli ve farklı olguları varlığını sürdürdü. Gerçek şehir içinde, köyün eski kooperatif yaşamı kendine bir yer edindi; ve zamanla aile, mahalle, atölye, lonca ve pazar, kralın kendisine ve ona hizmet eden baskın azınlığa -soylular, rahipler, katipler, memurlar, "mühendisler"- tahsis ettiği bazı yetki ve inisiyatifleri kendi alanlarına aldı. Şehrin meslek ve uğraşların, dilin ve kültürel kökenin karışımı, kentsel topluluğun her bir üyesine daha geniş bir bütünün avantajlarını getirirken, bir zamanlar kalenin tekelinde olan çeşitli maddi kaynaklar ve sosyal ayrıcalıklar, yüzyıllar değilse bile bin yıllar boyunca topluluğun geri kalanına yavaş yavaş yayıldı. Hatta Piramit Çağı'nı sona erdiren devrimlerden sonra ölümsüzlük üzerindeki tekелci Firavun bile devrildi.

Bununla birlikte, arketipal şehrin büyük dersi, insan hayal gücünün doğal koşulları ve yaygın uygulamaları değiştirme gücü, hiçbir zaman tamamen kaybolmamıştır. Bu erken başarı, daha sonraki ütopyalarda dile getirilen umudun -belki de en iyileri Fourier ve William Morris'te- doğmasına yol açmıştır: Benzer sonuçlara, ister kraliyet ister Platoncu olsun, askeri zorlama yerine, gönüllü çaba, özgür birliktelik ve karşılıklı yardımlaşmayla ulaşılabilir.

Olumsuz biçiminde, yukarıdan mutlak kontrol ve aşağıdan mutlak itaat ütöpik ideali hiçbir zaman tam olarak ortadan kalkmadı. Askeri makine aracılığıyla böyle bir kontrolü uygulama isteği, Aşurbanipal'den İskender'e, Cengiz Han'dan Napolyon'a kadar büyük askeri fatihlere ve birçok küçük taklitçiye ivme kazandırdı. Görünmez makinenin olumsuz askeri biçimi, tarihin büyük bir bölümünde iki sınırlayıcı etken tarafından kısıtlandı:

Birincisi, makinenin yöneticilerinde büyüklük deliliği yaratma eğilimi, tüm yıkıcı potansiyellerini yoğunlaştırdı ve tekrar tekrar kolektif öz yıkıma yol açtı. Bir diğer sınırlayıcı koşul ise, bu otoriter rejimin, insanlığın büyük bir bölümünü her zaman kuşatmış olan, yaşamın korunmasına adanmış arkaik, demokratik köy kültürü tarafından pasif bir şekilde karşı konulmasıydı. Ve son binyılda sinagog, kilise, lonca, üniversite ve kendi kendini yöneten şehir gibi gönüllü dernek biçimlerinin büyümesi, kolektif insan makinesini bir araya getirmek için gerekli olan "egemenliğin" koşulsuz, ezici bir şekilde uygulanmasını zayıflattı.

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Dolayısıyla, kilise ve devletin kapsamlı bir egemen güç kaynağı olarak yeniden birleştiği on altıncı yüzyıla kadar, İngiltere, Fransa, İspanya ve daha sonra Prusya'da, Görünmez Makine'nin genişlemesi için temel koşullar mevcut değildi. VIII. Henry, II. Philip ve XIV. Louis gibi mutlakiyetçi hükümdarların ve bazı İtalyan düklerinin dile getirdiği mutlak kontrol siyasi ideali bile, birkaç yüzyıl boyunca enerjik bir karşı hareketle karşılandı. Eski ve artık sürdürülemez haliyle, ilahi hakla krallık yenilgiye uğratıldı: ancak mutlak güç ve mutlak kontrol fikri, Görünmez Makine'nin diğer bileşenleri pratik modern eşdeğerlerine akmaya ve böylece yeniden birleşmeye başlar başlamaz yeniden sahneye çıktı.

Yeni Görünmez Makine'nin bir araya getirilmesi üç yüzyıl sürdüğü ve daha önceki formlar henüz gözlemlenmediği için, bu büyük mekanik kolektifin yükselişi uzun süre çağdaşlarının gözünden kaçtı. Tarih ders kitaplarında hâlâ geçerliliğini koruyan, "sanayi devrimi"nin on sekizinci yüzyılda başladığına dair yanlış Viktorya dönemi inancı nedeniyle, çok daha önemli bir teknolojik değişim göz ardı edildi. Son iki yüzyılda giderek artan bir hızla ortaya çıkan binlerce faydalı mekanik ve elektronik icat, bu kez daha bilimsel bir edisyonla, mega makinenin daha da önemli bir restorasyonunu gölgelemeye devam ediyor.

Ancak geriye dönüp bakıldığında, bu sıra açıkça görülebilir. On altıncı yüzyıldan itibaren, Kopernik ve Kepler'in astronomik gözlemleriyle birlikte, Güneş kültü yaşamın her alanına geri döndü ve beraberinde mekanik saatin ima ettiği kozmik düzen ve düzeni getirdi.

Bireysel kralların mutlak gücü azalmış olsa da, halefleri olan tarafsız egemen devletin elindeki güç, önce dinin daha yüksek bilgi ve ahlaki değerlerin kaynağı olarak otoritesini azaltarak, ardından diğer tüm tüzel kişilikleri egemen gücün yaratıkları haline getirerek istikrarlı bir şekilde arttı. XIV. Louis, Le Roi Soleil (Güneş Kralı), Atum-Ra'nın en eski avatarının bile durumu anlayacağı sözlerle, "Devlet, ben varım" diye ilan etti.

Ancak Fransız Devrimi'yle birlikte cumhuriyetçi kisvesi altında devlet, genel askerlik sistemiyle, XIV. Louis'nin bile tam olarak kullanmaya cesaret edemediği yetkilere sahip oldu; bu "egemen devlet" artık her yerde bu yetkilere sahip.

Bu yeni mekanik düzenle birlikte, matbaadan sonra mekanize seri üretimin ilk örneği olan üniformalı bir daimi ordu ortaya çıktı; ve bu ordu da, William of Orange tarafından getirilen ve Sümer veya Makedonya falanksını üreten aynı türden sıkı bir talimle her yerde yeniden disiplin altına alındı. Bu genişletilmiş mekanik disiplin, on sekizinci yüzyılda fabrikaya aktarıldı. İnsan niteliklerine veya amaçlarına kayıtsız, nicel ölçümlere dayanan yeni mekanik düzenin şekillendiği temeller bunlardır. Galileo ve Descartes'ın da belirttiği gibi, nihayetinde Görünmez Makine'nin merkezi bir bileşeni haline gelecek olan yeni bilim ideolojisi, gerçekliği hesaplanabilir, ölçülebilir ve kontrol edilebilir bir şeye; yani hem görünür hem de görünmez, faydacı ve ideal makinelerin evrensel dünyasına indirgedi.

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Yeni mega makinenin tüm bileşenleri bilinçli bir şekilde bir araya getirilmeden çok önce, Francis Bacon, Yeni Atlantis (1627) adlı eserinde, yalnızca faydalarını öngörmekle kalmayıp, aynı zamanda başarılarının koşullarını da belirtmişti: bilimin tüm insan faaliyetlerine uygulanması, "her şeyi mümkün kılmak". Tapınağın, rahipliğin ve astronomik gözlemlerin kralın otoritesini tesis etmek için yaptığı şeyi, Süleyman Hanedanı ve yeni sakinleri de makinenin otoritesini tesis etmek için yapacak. Tarihçilerin tüm dikkatini çekmeye devam eden buhar makinesi ve mekanik dokuma tezgahının aksine, yeni makine esas olarak insan parçalarından oluşan bir koleksiyondur: bilim insanları, teknisyenler, yöneticiler, doktorlar ve askerler. Bu makinenin parçalarının mükemmelleştirilmesi üç yüz yıldan fazla sürmüş olsa da, nihai organizasyonu son yirmi yılda gerçekleşti.

Sonraki baskılardan birinde Yeni Atlantis'in tanımı, başlıca icatların bir listesiyle birlikte: denizaltı, uzaktan iletişim, silah olarak kullanılan güçlendirilmiş ve yönlendirilmiş ışık ışınları, normalden daha büyük meyve ve sebzeler, yani sıradan veya vahşi olanlardan daha büyük veya daha küçük evcil hayvanlar, insanlar için uçma olanağı, çeşitli yeni makineler ve cihazlar, vb.

II. Dünya Savaşı'nın ardından, kraliyet ailesi ve din adamları arasındaki arketipal birlik onaylandı ve din adamlarının egemen varlığı onaylaması ve gücünü en üst düzeye çıkarmaya kendini adanması koşuluyla, bilime neredeyse sınırsız finansal destek ve fırsatlar sağlandı. Beş yıldan kısa bir sürede, mega makine nihayet yeniden bir araya getirilerek, başlangıçtaki tüm potansiyeli bilinçli bir şekilde ortaya çıkarıldı. Atom bombası, sözde her şeye gücü yetme ile sözde her şeyi bilmenin bir simgesiydi. Bu güçler arasındaki koalisyon o kadar etkiliydi ki, imha ve yok etme sınırlarının ötesine yayılması o kadar hızlıydı ve Görünmez Makine'nin üretim ve eğitim araçları üzerindeki tekeli o kadar kapsamlıydı ki, örtük hedefleri ve nihai hedefi hâlâ eleştirel bir incelemeden kaçınıyordu.

Ancak bir şey şimdiden açık: Yeni bilimsel biçimiyle, ilahi makine artık yeryüzünde bir şehir biçiminde görünür bir cennetin yaratılmasının aracı değil. Hem görünür evrensel bir araç hem de kolektif ibadetin görünmez bir nesnesi olma ikili rolüyle yeni mega makine, kendisi bir ütopya haline geldi ve etki alanının genişletilmesi, çağdaş Yeni Atlantis'in koruyucularının bugün hayal ettiği gibi, yaşamın nihai hedefi haline geldi.

Bilim ve teknolojinin varoluşun her alanına getirdiği sayısız gerçek gelişme o kadar aşikârdı ki, minnettar kullanıcılarının bu değişimlerin gerçekleştiği uğursuz toplumsal bağlamı, ayrıca bunlar için ödediğimiz yüksek bedeli ve henüz ödemediğimiz daha da korkunç bedeli gözden kaçırmış olmaları belki de doğaldı. Son nesle kadar, teknolojinin çeşitli bileşenleri birer aksesuar olarak görülebiliyordu. Bu, her yeni mekanik buluşun, her yeni bilimsel keşfin, inşaat, tarım veya tıp alanındaki her yeni uygulamanın, etkilerine ve nihayetinde elde edilen insan iyiliğiyle ilişkisine göre değerlendirilebileceği anlamına geliyordu; insan refahını gerçekten desteklemiyorlarsa küçümsenebilir veya reddedilebilirlerdi.

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Şimdi bu inancın bir yanılısına olduğu ortaya çıktı. Her yeni icat veya keşif, genel bir insan ihtiyacına cevap verse veya hatta yeni insan potansiyellerini harekete geçirse bile, anında, kendi önermelerine göre makineyi, gücü artırılması gereken, refahı tüm varoluş için kilit öneme sahip ve eylemleri ne kadar aşırı kontrollü, mantıksız veya yıkıcı olursa olsun, sorgulanmaması, hatta değiştirilmemesi gereken bir tanrıya dönüştüren gelişmiş bir totaliter sistemin parçası haline gelir.

İnsanlıktan çıkmış, totaliter bir şekilde, bu avangard toplumların, tıpkı diğerlerinde olduğu gibi, başka bir dünyada da var olan avangard toplumların totaliter bir imajını temsil eden her grup. Hesaplanmış yıkımları ve "olayları", kontrolün tamamen yokluğunu simgeliyor: düzenin, sürekliliğin, planın ve anlamın reddi ve suçluların aziz, sürüklenen ruhların bilge olduğu insan değerlerinin tamamen tersine çevrilmesi. Bu tür bir anti-sanat, tüm medeniyetimizin rastlantısallık ve entropiye dönüşmesini kehanetsel bir şekilde simgeliyor. Akılsız, duygusal olmayan dilleriyle avangart sanatçılar, iktidara takıntılı deli teknisyenlerle aynı hedefe, ancak farklı bir yoldan ulaşıyorlar - her ikisi de insanın yerinden edilmesini ve sonunda ortadan kaldırılmasını talep ediyor veya en azından memnuniyetle karşılıyor. Kısacası, hem mekanik ütopyanın daha da onaylanması hem de tamamen reddedilmesi distopyaya yol açıyor. İnsanlığın kurtuluşu ne olursa olsun, bugün hayal edildiği gibi ne ütopya ne de distopya bunu vaat ediyor.

7

Sonuçlandırmama izin verin. Nesnel olarak bakıldığında, ütopya üzerine klasik literatür son derece kısır bir düşünce alanı ortaya koyar: Platon'un çabaları bile, birçok ilham verici insan içgörüsüne rağmen, doğal insan potansiyelinin ideal bir bilgisi olmaktan ziyade, Sokrates ve Glaukon arasındaki gibi karakter karşıtıklarının bir incelemesi olarak daha başarılıdır. Platon'un ütopyaları, gelecekte tarihi yeniden yaratabilmek için kasıtlı olarak antik tarihe fazla yakındı. Bilimkurgu etiketi altında tüm ideal olasılıkları teknolojik icatlara bağlayan modern ütopya biçimlerine gelince, bunlar yine modern medeniyetin işleyen tesislerine o kadar yakındır ki, kurgu olarak kabul edilmeden önce gerçeğe dönüştürülmeleri için neredeyse hiç zamanları yoktur.

Tüm bu sınırlamalara rağmen bizimki gibi bilgili bir topluluk mit ve ütopya hâlâ dikkate değer buluyorsa, bu, olasılığı yalnızca olasılıkla eşitleyen mevcut bilimsel metodolojimizin insan deneyiminin her yönüyle başa çıkamadığının örtülü bir itirafı değil midir? Ütopya dair bu kibarca akademik ve yüzeysel turda, korkaklığa varan tüm ihtiyatla, bugün yabancı otlarla kaplı çok daha verimli bir alana - potansiyel olarak tüm doğal varoluşun bir yönü olarak kapsadığı, "eylem yönergelerinin" canlı organizmaların dinamik bir özelliği ve planlamanın rasyonel insan gelişiminin gerekli bir bileşeni olarak görüldüğü bir alana - hiç değinmedik mi? Bu kategoriler ütöpik edebiyatın marjinal bir faydasını oluşturur; ancak bunları somutlaştıran kitaplardan çok daha önemlidirler.

çin

FELSEFESİNE GİRİŞ

DOĞU / BATI

çin

FELSEFESİNE GİRİŞ

BİLİM / TIP

çin

FELSEFESİNE GİRİŞ

TOPLUM / SİYASET

çin

FELSEFESİNE GİRİŞ

DİL / KÜLTÜR

ÜTOPYALAR & ŞEHİRLER-4

dusle.club

Lewis Mumford

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Ütopik Modalardaki Değişimler (Munford Yorumluyor)

1760

Ütopya, budanmış kestane ağaçlarıyla çevrili geniş çayırlardan oluşur; uzakta, muhtemelen harabe halinde bir tapınak görülebilir; yakınlarda, kolayca ulaşılacak mesafede, Arkadia'dan ithal edilmiş birkaç inek bulunur. Sıradan insanlar, ineklere bakmak zorunda olmadıkları sürece, arka planda, görüş alanının dışındadır; burası filozoflar ve perilerle doludur. Filozoflar doğaya döndü; periler filozoflara döndü. Günler uzun ve rahattır; zengin masalar, sanki sihirli bir şekilde taze çimenlerin üzerine serilmiştir; ve çimlere uzandığımızda, boynumuzu veya omurgamızı kabartacak çakıl taşları yoktur. Versay bahçeleri kendi kendine bakabilseydi, bahçıvanlar basit ayaklarıyla sahneye çıkmak veya çalılardan burunlarını çıkarmak zorunda kalmasalardı - evet, işte Ütopya böyle olurdu.

1790

Ütopya artık orta sınıf insanların utanmadan veya aptallaşmadan gönüllerince konuşabildikleri bir sokak köşesi. Sahiplerini kovmaya cesaretleri varsa at arabalarına da binebiliyorlar; faturalarını zamanında ödememişlerse her iki cinsten o sofistike haylazları giyotine gönderebiliyorlar. Günlerin isimlerini değiştirirseniz güneş farklı görünüyor; mevsimlerin isimlerini değiştirirseniz daha güzel; aslında sadece ismini değiştirirseniz her şey değişiyor. 1789'dan kalma Ütopya'nın büyük sırrı bu: ismini değiştirin ve kelimelerin gücüne gerçekten inanıyorsanız, her şey de değişecektir. Şu klasik binalara bir bakın: Cephelerine Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik kelimeleri yazıldığına göre daha da asil ve güzel değiller mi? Ve genel olarak, hayat kelimeler için neredeyse fazla güzel değil mi?

1830

Ütopya, demir ineklerin altın buzağılar doğurduğu bir yerdir. Veteriner hekimliğine endüstriyalizm denir. Verimlilik amacıyla, fabrikaların hemen yanına bol miktarda iyi beslenmiş yetim yerleştirildi; genç ve hassas ruhlara Tanrı'nın sevgi olduğunu anlatan küçük sözler de verimliliği teşvik etti; Ütopya'nın özü, daha fazla yetimin dinin hakikatleri ve günahın tehlikeleri hakkında sözler öğrenebilmesi için daha fazla makine üretmektir.

Bu Ütopya'nın amacı, Evanjelik Protestanlığı teşvik etmek ve icatları yaymaktır; bu ikisi neredeyse aynı şeydir. Ütopya mükemmelleştirildiğinde, fabrikada çocuklar doğacak ve bu da gereksiz ulaşım masraflarından kaçınılacaktır. İnsanlar demir evlerde yaşar; demir yataklarda uyur; hafta kendilerini daha mutlu ve sağlıklı hissetmeleri için şaraba ve sığır etine demir katarlar. Embriyolar böyle bir Ütopya'da doğmaya karşı çıktığında -en küçükleri bile din duygusundan yoksun kalacak kadar- demir maşalarla dünyaya sürüklenirler.

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

1890

Ütopya nihayet geldi. Her şeyi kapsıyor; kapitalistler bile devletin ücretli hizmetçileri olarak çalıştırılıyor. Her şey çok basitti. Sonunda Ütopya neredeyse gelmişti: İnsanlar her zamankinden daha fazla yiyeceğe, daha fazla icada, daha fazla kültür edinme yoluna sahip değil miydi? Ütopya'yı gerçekleştirmek için tek yapmamız gereken altın akışını kapitalistlerin cebinden toplumun cebine yönlendirmektir. Şirketler bize yolu gösterdi: "Rocky için iyiye, benim için de iyidir." Standard Oil gibi küçük bir şirket yerine, herkesi kapsayan tek bir büyük şirkete sahip olacağız. Devlet, tüm küçük şirketleri kapsayan büyük bir holdingdir. Bir gün, Anayasa'ya uygun olarak güzel ve düzgün bir şekilde yapılacak olan düzenli seçimlerde Büyük Birleşme'ye oy vereceğiz. Edward Bellamy bunun nasıl yapılabileceğini gösterdi. Tek yapmamız gereken bir sonraki seçimleri beklemek. Sonsöz (otuz yıl sonra): Hâlâ bekliyoruz.

1910

Ütopya, Egemen Sınıf ve Proletarya adlı iki gezegenin çarpışmasıyla oluşan bir yıldızdır. Proleterler sonsuza dek yokuş aşağı gittiler: durumları gittikçe kötüleşti; ve sonra – pat! – sonunda dibe vurmuş olmalı. Sonra bir yıldız görecekler ve artık yeni bir dünyada olduklarını anlayacaklar. Hangi dünyada? Evet, yeni bir dünyada, güzel bir dünyada. Her şey yeni: telgraf yeni; fabrikalar yeni; elektrik yeni. Yeni ve iyi, bir ve aynı şeydir. Ütopya hayal edilemez çünkü çok, çok yeni. Ütopya'nın Yeni bir Adamı olacak; aynı zamanda Yeni bir Eşleri de olacak; eski bir ilişkiyle karıştırılmaması gereken Yeni bir Evlilik doğuracak; dört saatten uzun sürmeyecek Yeni bir İş yaratacak; Yeni Sanat'ın tadını çıkaracak; Yeni Tarih öğrenecek; Yeni Bilim'de anlaşılacak. Yeni zenginler ve "Yeni Cumhuriyet" dışında her yeni şeye yer olacak.

1918

Ütopya, tüm savaşlar bittikten çok sonra, görkemli bir şekilde yürütülen bir Dünya Savaşı'dır. Herkes kayıt altına alınır; herkes istihbarat kontrolünden geçer; herkes eğitimden geçer; herkes nereye ait olduğunu bilir; herkes yiyecek bulur; herkesin barınma hakkı vardır; ve Eski Ailelerden genç kadınlar, üniformalı çekici genç erkeklerle sohbet edip flört edebilirler; kimse bunu vatanseverlik görevini yerine getirmekten başka bir şey olarak görmez. Herkes eskisinden daha iyi durumdadır, çünkü herkes sahip olduğu her şeyi ülkesi için verir. İşçi her zamankinden daha iyi durumdadır: günde üç dolar yerine on beş dolar alır; finansçı her zamankinden daha iyi durumdadır: bir milyon dolar yerine on beş milyon alır. Toplumun tepesinde, üniversite profesörlerinden, eski gazetecilerden, pragmatik filozoflardan, emlakçılardan ve transatlantik haritacılarından oluşan, her şeyin herkesin iyiliği için olduğundan emin olan, özel olarak eğitilmiş bir entelektüeller topluluğu vardır. Herkesin ülkede bir payı vardır; bu payın büyük mü küçük mü olduğu, ülkenizi ne kadar sevdiğinize ve kimi tanıdığınıza bağlıdır.

Lewis Mumford

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Birkaç İlgili Metinden Alıntılar

Catherine Krouse Bauer'e mektup, Bulgular ve Saklamalar:
Bir Otobiyografi İçin Analects

"Ütopyalar, mükemmelliğin insan varoluşunun meşru hedefi olduğu yanılgısına dayanır. Dünyanın dört bir yanını yanlışlıkla alternatif varış noktaları ve gerçek şehirlerle değiştirirler; Kuzey ve Güney'in eşit derecede çorak arazilere işaret ettiğini ve Doğu ile Batı'nın kaçınılmaz olarak buluştuğunu unuturlar. Aslında, sabit noktalar ve ideal yönler yalnızca ulaşılamadıkları için pratik bir faydaya sahiptir. İnsanlık, tıpkı kutuplarda olduğu gibi Ütopya'da da açıktan ölürdü; yani, iyi bir manevi besin kaynağı olarak, belirli miktarda fosfor, iyot ve arsenik içermesi gerekir; ancak bunlar büyük miktarlarda alındığında zehirlidir.

Daha gençken, kötülüğün ve çirkinliğin arzu edilir bir dünya vizyonumda yeri yoktu: Zekanın misyonunun onları yok etmek olduğunu hayal ederdim. Mükemmelliğe özlem duyuyordum ve bu nedenle istemeden de olsa ölümü kabul ediyordum. Arayışım biraz daha etkili olsaydı, erdem fazlalığı yüzünden kendimi öldürürdüm: yani, erdemli bir oğul sadık bir sevgiliyi boğardı; sadık bir sevgili gelişen bir adamı boğardı; ve gelişen bir adam da çekingenlikleri yüzünden bodur kalır ve kafasına sıkar ya da Modern Mizaç'ı yazardı . Beni kurtaran şey, eğer beni kurtardıysa, hata ve ahlaksızlığın hafifletilmemiş varlığı, yeterli miktarda yanlış yargılama, kendini kandırma ve bayağılıktı. Kendime dürüstçe bakacak kadar gücü topladığım anda, hayal ettiğim kadar iyi, sadık ve çekingen olmadığımı keşfettim. Sonuç? Ütopyalara lanet olsun! Hayat ütopyadan daha güzel...

Not: Ütopyalar Masalı'nda zaten gizli olan bu inanç, o zamandan beri tüm çalışmalarımın nüfuz etti: "Hayat ütopyadan daha iyidir" bölümü , Yaşam İçin İnanç kitabında önemli bir yere sahiptir . Bu kanıtlara rağmen, birçok kişi bana hâlâ ütopyacı diyor.

"Hayat Ütopya'dan daha iyidir",
L. Mumford, Yaşam İçin İnanç

"... Makine havarilerimiz, hayatın diğer tüm tezahürlerinin önüne işi koyarak, hayatın temel işini, yani büyümeyi, üremeyi, gelişmeyi, yaratmayı unuttular. Kuluçka makinesini mükemmelleştirmeye sonsuz bir dikkat gösterdiler ve yumurtayı unuttular. Böylece pratik insanlar, kendilerini en tozlu ütopyacılar olarak gösterirler. Bu arada, gerçek hayat onların en çılgın hayallerinden daha iyidir: yani, kişilik dünyası iyiliği olduğu kadar kötülüğü de kabul eder ve böylece hayatın beraberinde getirdiği en kötü olumsuzlukların ve yıkımların üstesinden gelir.

ÜTOPYALAR VE ŞEHİRLER

Ancak bu gerçekleri kabul edersek, insan deneyiminin bütünüyle yüzleşebilir ve kötü zamanları iyi zamanlarla birlikte kabullenebiliriz. Bu, kriz anlarında apaçık ortada olan bir şey olabilir; ancak aynı zamanda akılda tutulması, tüm plan ve beklentilerimize dahil edilmesi gereken bir şeydir. Sürekli olarak kötülüğe karşı koymalı, sürekli olarak onu yenmeliyiz. İyilik ve kötülük sonsuza dek ölümcül bir boğazdadır; ve kendilerini sıkışmış bulduklarında onları ayıracak bir hakem yoktur. Proteus gibi, iyilik ve kötülük de savaş anında doğalarını değiştirirler: bu nedenle hayatta iki kat daha fazla tetikte olma ihtiyacı vardır; erdemliler kendi erdemlerini korumalıdır!

Kısacası: Hayat bir ütopya değildir. Ama hayattır ve bu, bir ütopyaadan daha iyidir. En felaketli ve kafa karıştırıcı anlarında bile hayat, yaşayanlara büyük armağanlar sunar. Âşıklar genellikle ayrılık anında birbirlerine en yakındırlar; umutsuzluk anında dağılmış güçlerini toplayıp, mezara giden yolun her santiminde en inatçı düşmanı olan ölümü alt ettiğinde, kimse onun gücünden şüphe etmez.

Lewis Mumford ve Frederic J. Osborn'un Mektupları: Bir transatlantik diyalog

"Yeni kitabımda (Güç Pentagonu) ütopyaalar ve bilimkurgu üzerine uzun bir bölüm var ve artık ütopyalara 'Ne yapmamalı' veya 'Nelerden kaçınmalı' konusunda bir rehber olarak baktığımı görmek ilginizi çekebilir, çünkü tüm klasik ütopyaalar durağan ve otoriterdir!"

Ütopyaaların Öyküsü Önsözden

" Ütopyaaların Hikâyesi , belki de bugüne kadar yazılmış ütöpik olgu üzerine en özgün şekilde tasarlanmış çalışmadır. Klasik ütöpik edebiyatın en önemli eserlerini ilkeli ve ayrıntılı bir şekilde ele aldıktan sonra Mumford, odak noktasını 19. yüzyıldan itibaren içinde yaşadığımız dünyanın durumunu kesin olarak etkileyen hırs ve projeksiyonları olan 'toplumsal miflere' ve siyasi hareketlere kaydırır. Dolayısıyla Ütopyaaların Hikâyesi , ütopyaacıların kader görmek istemedikleri toplumsal acıları çözmeye yönelik tüm ilgili girişimleri kapsar; bu, somut fikir ve önerilerden bağımsız olarak, belki de en önemli katkısıdır.

Mumford'un da belirttiği gibi, Markiz Adaları halkı ütöpik bir dürtü sergilememiştir; Platon'un Devlet'indeki katı ama adil Muhafızlar yoktur; ne Bellamy'nin iş orduları ne de Herckl'nin muhasebesi vardır; hatta projeksiyonda Morris'in pastoral idili bile yoktur . İnsanlar yeryüzünde hayatı cehenneme çevirmedikleri için, Çıkış sorusu da gündeme gelmez. Kendimize daha uzun ve daha zorlu bir yol dayatmış gibiyiz - belki de, eğer hala koşullar varsa, bu kadar fazla direnç ve kesintiye yol açmayacak bir yaşam biçimine geri dönebilelim diye .

Lewis Mumford

İSLAM

FELSEFESİNE GİRİŞ

EL KİNDİ

İSLAM

FELSEFESİNE GİRİŞ

İBN RÜŞD

İSLAM

FELSEFESİNE GİRİŞ

SÜHREVERDİ

İSLAM

FELSEFESİNE GİRİŞ

EL RAZİ

YERYÜZÜ

NOTLARI

DÜNYA VE TOPRAK

GIORGIO AGAMBEN

DÜNYA VE TOPRAK

Dünya ile toprak arasındaki bu bitişmez karşıtlığın Heidegger tarafından, net bir siyasi tınının seçilir gibi olduğu bir biçimde yazılmış olması hiç de hayret verici değildir:

Dünya ile toprak arasındaki karşılıklı karşıtlık bir çatışmadır .

Çatışmayı anlaşm azlık ya da kavga ile karıştırır, onu sadece düzensizlik ya da yıkım olarak görürsek çatışmanın özünü kolaylıkla yanlış anlarız.

Asli çatışmada, çatışmadaki taraflar kendi özlerini bildirirler .

Ama kendi özlerinin bildirimi asla rastlantısal bir durumda kaskatı kalmak değildir; kendi varlığının kaynağında gizli olan özgünlükte kendinden vazgeçmez.

Çatışma ne kadar yoğun bir şekilde ortaya çıkar ve belirirse, çatışmadaki taraflar da sadece birbirine ait olmanın mahremiyetine o denli katılıkla verirler kendilerini.

Toprak, kapanmasındaki özgür kalmış izdihamda toprak olarak belirmeliyse şayet, dünyanın açıklığından vazgeçemez.

Ote yandan dünya da, hükmeden genişlik ve asli her tarihi kaderin yolu olarak kararlı bir şey üzerine temellenmeli ise şayet, topraktan kopamaz.

Hakikati belirleyen gizlilik ile gizsizlik arasındaki diyalektiğin Heidegger için siyasi bir paradigma olduğu tartışma götürmez.

Parmenides ile ilgili derste, polisI Verborgenheit-Unverborgenheit arasındaki çatışma aracılığıyla tanımlanır: Polis varlığın gizsizliğinden toplanmış alanın kendisidir.

Ama kelimenin kendisinin söylediği gibi ale theia çatışmalı bir varlığa sahipse ve bu çatışma hali aykırılığa ve unutmaya yönelik karşıtlık ilişkisinde kendini gösteriyorsa, o halde insanın asli alanı anlamında poliste, gizsizlik ve varlığa yönelik her türlü uç karşıtlık, —ve bununla birlikte her öz-süzlük—yani karşıt-özün çok biçimliliğinde varlık-olmayan hükmetmelidir.

DÜNYA VE TOPRAK

Gizlilik ile gizsizlik arasındaki çatışma anlamında hakikatin ontolojik paradigması, Heidegger'de, en başından beri siyasi bir paradigmadır.

İnsan aslen bir kapalılığa açıklıkta gerçekleştiği için, polis ve siyaset gibi bir şey mümkün olabilmektedir.

Şimdiye dek üzerinde durduğumuz 1929-1930 derslerindeki yorumu izleyerek kapalı olana, toprağa ve litheye "hayvan" ve "sadece yaşayan" isimlerini verdiğimiz takdirde, gizsizlik ile gizlilik arasında baştan beri mevcut olan politik çatışma, aynı zamanda ve aynı ölçüde insanın insanlığı ile hayvanlığının çatışması da olacaktır.

Hayvan, insanın koruduğu ve böylelikle gün ışığına getirdiği Kapanamazlıktır.

Ancak bu noktada her şey karmaşık bir hal alır.

Çünkü humanitas'm asli özelliği, hayvanın kapalılığına açık kalmak ise, dünyanın açığa götürdüğü tam da ve sadece içine kapanan olarak toprak ise, o zaman Heidegger'in metafiziğe ve metafiziğe bağlı bilimlere yaptığı insanı "humanitas yönünde değil de, animalitas'ından yola çıkarak" değerlendirdikleri eleştirisini ne şekilde anlamamız gerekir?

Şayet insanlık sadece hayvanlığın asılı tutulmasından elde edilmişse ve hayvanlığın kapalılığına açık kalması gerekiyorsa, Heidegger'in "insanda var olan özü" yakalama denemesi, animalitas'ın metafizik önceliğinden ne şekilde kaçar?

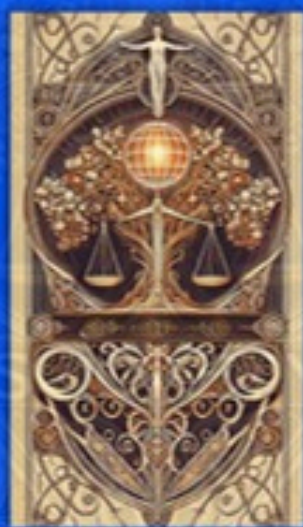

GIORGIO AGAMBEN

Eğitim ve Bilim için
BİRLİKTE

Kültür ve Sanat için
BİRLİKTE

Tarih ve Toplum için
BİRLİKTE

Kültür ve Sanat için
BİRLİKTE

